

INSTITUCIÓ DEL TEATRE

ENRIC MORERA

ASSAIG BIOGRÀFIC

PER

JOAQUIM PENA

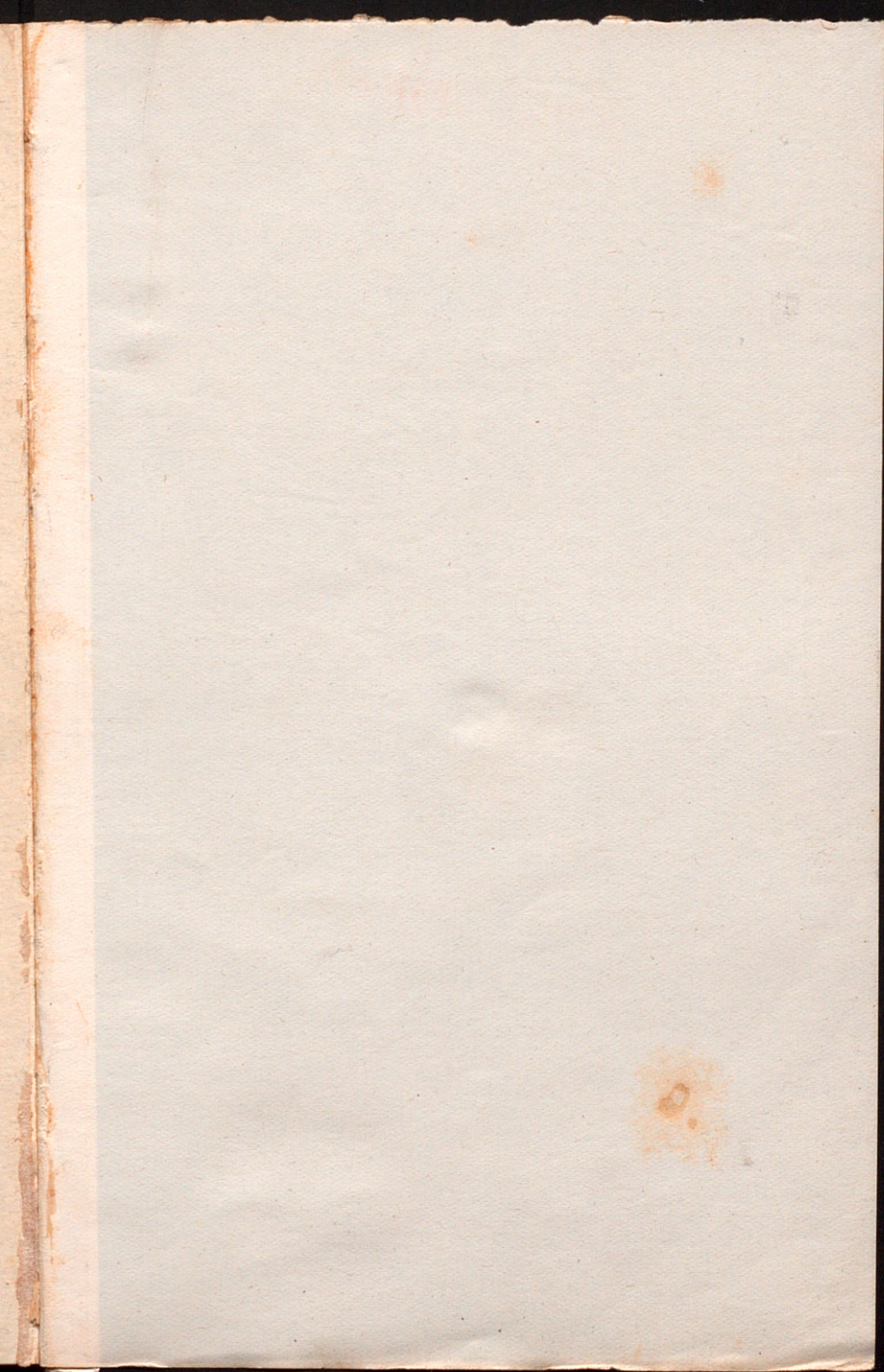

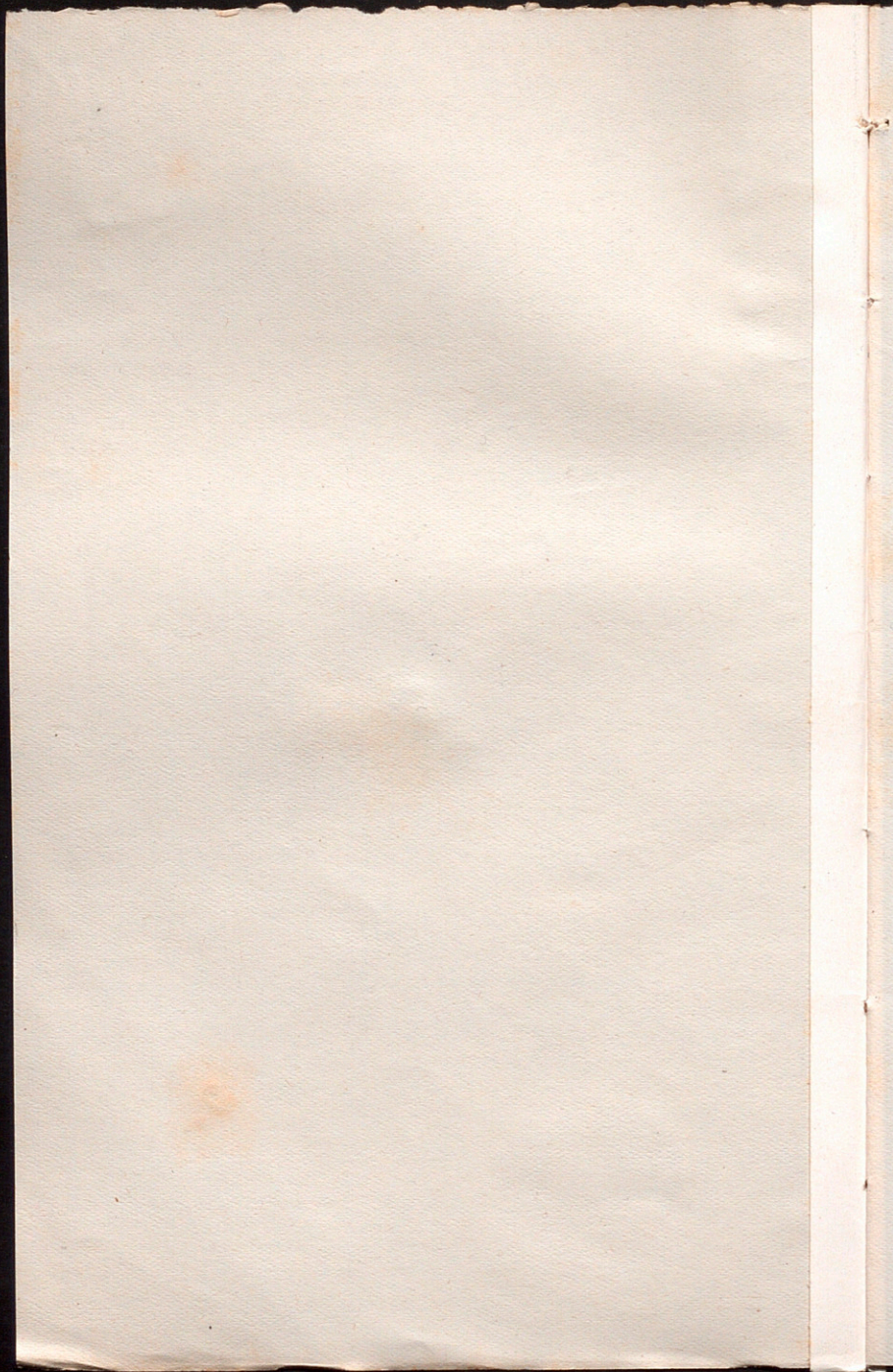
ESTUDIS

N.º 17 : DESEMBRE 1937

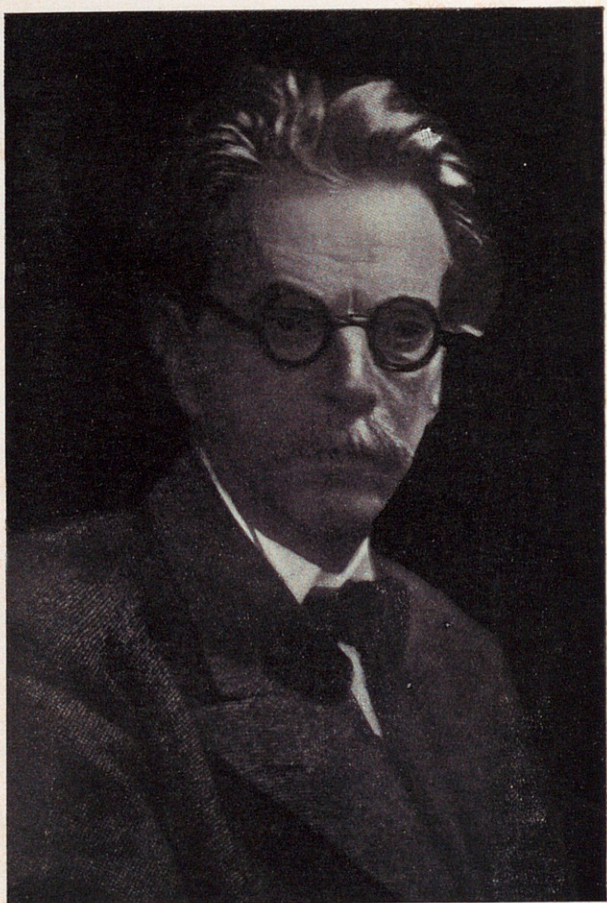
BARCELONA

17

ENRIC MORERA

ENRIC MORERA

INSTITUCIÓ DEL TEATRE

ENRIC MORERA

ASSAIG BIOGRÀFIC

PER

JOAQUIM PENA

ESTUDIS

N.º 17 DESEMBRE 1937

BARCELONA

INSTITUT DEL TEATRE

ENRIC MOREIRA

JOAQUIM LIXA

Casa d'Assistència PRESIDENT MACIÀ
Impremta

Per iniciativa d'un grup d'artistes i admiradors del mestre Enric Morera, es va tractar de retre-li un públic homenatge l'any 1935.

Donada a conèixer la idea, diverses circumstàncies varen obligar, després, a ajornar-la indefinidament.

Amb tot, la Institució del Teatre va voler realitzar per la seva banda la part que li havia de correspondre.

A aquest efecte va celebrar una sessió a honor d'Enric Morera, el dia 22 de juny del 1936.

En la segona part d'aquesta sessió, l'eminent cantatriu Concepció Badia d'Agustí va interpretar unes composicions del mestre Morera, fins aleshores inèdites, aplegades sota el títol conjunt de «Dotze cançons del llibre de la Pàtria», la lletra de les quals és deguda a l'ex-deixeble de

la nostra Institució del Teatre, J. Vives i Miret.

En la primera part del mateix acte, el nostre company Joaquim Pena va donar una conferència sobre el tema «El mestre Morera»; el text d'aquesta conferència és el que reproduïm a les pàgines següents.

La personalitat musical del mestre Enric Morera és ben mereixedora dels diferents homenatges que hom li organitza actualment en la nostra ciutat, amb motiu d'haver rebut suara la jubilació oficial de les tasques pedagògiques, en ésser arribat a l'edat reglamentària. És ben natural, doncs, que la nostra Institució del Teatre aprofiti aquesta avinentesa per tal de retre també el seu senzill, però fervorós tribut d'admiració i estima a l'insigne compositor que en aquests moments ens honora amb la seva presència, al gran músic que, amarat de la catalanitat més pura i més ferma, ha esmerçat en la seva llarga i gloriosa vida tants afanys, tants esforços laboriosos i productius per la nostra música i pel nostre art teatral.

Ha recaigut en mi l'honrosa comanda de dur la paraula en aquest solemniat acte, i temo defraudar-vos, car per a enaltir com es mereix la figura de personalitat tan eminent, caldria en el meu lloc una altra eminència com ell, dotada del talent indispensable per a poder cantar les seves gestes artístiques i patriòtiques en la forma i amb la parla més digna dels seus alts mereixements. Caldria ací la ploma d'un Guimerà, un Iglésies o un Rossinyol, aquells tres gloriosos puntals de l'escena catalana que tan sovint collaboraren amb el nostre Morera i compartiren els seus grans èxits teatrals. O la d'algun altre dels nostres més inspirats poetes, com Maragall, Apelles Mestres, Guanyavents, Marquina, o altri d'aquells que mantes vegades, amb els fruits de llur inspiració, li donaren magnífics temes per a les seves creacions musicals.

A manca de tot açò, no puc jo adduir altres títols que els de l'admiració que sento pel nostre Mestre i la sincera estima que li porto d'ençà que el vaig conèi-

xer en el cenacle del gran Guimerà, en aquells llunyans temps de llurs primeres collaboracions. La meva afició de primer, la meva humil entremesa, més tard, en el nostre moviment musical, m'han fet seguir pas per pas tota la carrera artística d'en Morera. Des de la seva presentació al nostre públic, l'any 1893, fins a l'actualitat, puc afirmar que per espai de quasi mig segle he estat testimoni presencial tant dels seus nombrosos èxits com de les lluites i angúnies que l'han aclaparat a voltes, amb aquells desplaers que la vida ens porta tot sovint, i que difícilment hom pot defugir en el migrat ambient de la vida musical barcelonina.

Heus ací tot el que puc oferir-vos a manca d'altres mèrits: un testimoniatge de primera mà, exposat amb la franquesa que sempre tinc per norma. No vull, amb tot, sortir ara amb la ridícula pretensió de descobrir-vos el mestre Morera, car no dubto que la gran majoria dels qui m'escolteu el coneixeu tan bé o millor que jo; ni em proposo, d'altra banda,

fer-vos-en una completa biografia, per a la qual tampoc no en tindria prou amb el temps de què dispo. Vaig a parlar-vos un xic tan sols de l'home i del músic, assenyalant les fites cabdals de la seva vida, bo i posant en els meus records personals quelcom que pugui interessar-vos, tal volta per ésser menys divulgat, especialment per a vosaltres, els de la jove generació, més distreta i menys assabentada de com anaven els nostres afers musicals a les darreries del passat segle i començos del present.

* * *

Per una ben casual coincidència, en Morera nasqué en la nostra ciutat el mateix dia que havia nascut mig segle abans Ricard Wagner, el 22 de maig, corresponent aquest dia a l'any 1865. Malgrat descendir de nissaga catalana, tant per branca paterna com per la materna, les especials circumstàncies que envoltaren els seus primers anys no foren pas

les més avinents per a desvetllar en ell aquell pregon sentiment de catalanitat que ningú no ha pogut negar-li, sentiment que, sens dubte, ha estat l'alçaprem més poderós de la seva vida artística.

En efecte, encara no havia el noi Morera arribat a la tendra edat de dos anys, quan per atzars de la vida es veu sobtadament trasplantat a terra americana. El seu pare, un modest fuster doblat de músic en les seves hores vagatives, resolgué deixar córrer el primitiu ofici i marxar amb la seva família a provar fortuna a l'Amèrica del Sud, atret pels guanys extraordinaris que produïa en aquell país l'escassetat de músics. Després d'una llarguíssima travessia, que durà tres mesos, a bord d'un vaixell de vela, i tantost la família arribada a Buenos Aires, hagué el pare la sort d'aconseguir una plaça de contrabaix, que era el seu instrument professional, en un teatre de varietats, i amb açò i quelques lliçons de piano, ben remunerades pel motiu abans exposat, pogué endegar la situació dels seus

familiars en els sempre difícils començaments, tant més en terra estranya.

Era, doncs, lògic i natural que el propi pare fos qui menés son fill Enric pel camí de la música i qui li donés les primeres lliçons d'aquest art. Així, de ben jovenet, en Morera rep a la pròpia llar els rudiments musicals més necessaris, aprèn ràpidament de solfeig i de piano, i més tard és encomanat a un altre mestre perquè l'ensenyi també de violí. La rapidesa de comprensió del jove Enric i la seva traça a tocar diversos instruments musicals, fa que ben aviat pugui ajudar al manteniment de la família, anant a fer música per cafès i teatres, per esglésies i saraus, amb el triat repertori que ja podem suposar en aquells temps i en aquells llocs. Hi ha més encara: tot d'una es revela en el jovencell Morera una excellent veu de tiple, i agafant força afició al cant, troba amb açò un altre mitjà de fer carrera, anant a cantar de solista en misses i en concerts.

Passat qualche temps, la família Morera

ENRIC MORERA A L'EDAT DE SET ANYS

THE END OF THE WORLD

trasllada la seva residència de la capital de la república americana a la ciutat argentina de Còrdova, per haver el pare obtingut el càrrec d'organista de la catedral i més tard el de director de la Banda Municipal d'aquella ciutat. Son fill Enric entra a formar part de la Banda, encarregant-se d'un instrument de percussió, mes el seu temperament ambiciós no es resigna a restar en darrer terme, confós amb la massa d'instrumentistes; el seu desideràtum era lluir-se en passatges a *solo*, i per ço, d'amagat dels seus pares, es posa amb gran delit a estudiar el cornetí, per tal de presumir aviat com a solista en els passatges de compromís que tot sovint es presenten en aquest instrument. I a més d'ensinistrar-se en els diversos instruments ja esmentats, li agafa també la fallera de conèixer l'orgue, i amb igual traça aconsegueix dominar el seu complicat mecanisme. Aleshores, fent amistat amb un rector d'església, d'origen basc, es disposa a recórrer amb ell la parròquia o *curato* que regentava a

l'esmentada província de Còrdova, disseminada en una extensió de més de quaranta llegües, les quals recorren ambdós a cavall, duent un harmònim portàtil carregat a la gropa d'aquelles atzembles que allà anomenen *pingos*.

He cregut del cas deturar-me a detallar aquesta primera etapa de la joventut de Morera, perquè ella ens esclareix els trets distintius de la seva persona, en ella trobem l'embrió del seu indomable caràcter, del seu viril temperament, titllat sovint d'impulsiu i ferreny. El nostre músic incipient, doncs, va habituant-se de mica en mica a aquella vida nòmada i àdhuc un xic salvatge, allunyant-se de la família i recurrent llegües i ranxos, muntant cavalls braus i sovint indòmits, manejant les armes del país, i especialment (com relata ell mateix amb el seu verb pintoresc) carregat d'unes grans pistoles per a guardar-se dels homes i les bèsties. Així anava fent de cantaire per capelles rurals i festes majors, amarant-se d'aquella naturalesa verge i assimilant-se

de passada les primitives cançons indígenes que ell mateix s'acompanyava amb la guitarra.

Heus ací com va transcorrent la joventesa del nostre català trasplantat, fins a arribar a l'edat de setze anys. En els periòdics retorns a la llar pairal, la família va adonant-se de les extraordinàries aptituds musicals del xicot, i fent un cop de cap, acaba per prendre la resolució de tornar-lo a Europa, per tal que pugui perfeccionar la seva educació en algun dels més importants centres musicals. El primer projecte era dur-lo a Itàlia, país considerat per molts en aquell temps com l'empori de la música, però aquell pla no arribà a realitzar-se per haver-se vistos obligats els pares a retornar a Barcelona i romandre ací qualche temps. I amb l'objecte de no separar-se del seu fill estimat, li cercaren tot seguit en la nostra ciutat un modest mestre de música, el senyor Tolosa, el qual li donava en plegar lliçons de piano, violí i harmonia. Aviat el garneu vailet trobà que

eren massa coses per a aprendre-les d'un sol mestre, i semblant-li que avançava ben poc, amb un dels seus rampells característics va plantar-lo de cop i volta.

La família Morera es veié empesa al cap de pocs mesos a tornar a Amèrica per afers particulars. Però aquesta vegada el noi s'entossudí a no voler seguir-los, i ací romangué solet, però duent arrelada més forta que mai la dèria de fer-se un gran músic.

Ben aviat experimentà una sobtada revelació artística. En veure anunciat un concert amb el nom del nostre gran Albèniz, que tenia ja fama de meravellós pianista, s'afanyà a sentir-lo en la dita audició, donada al Liceu. Tant li plagué, tan forta impressió li produí el seu art extraordinari, que gairebé no aconseguí aclucar els ulls aquella nit, i l'endemà, de bon matí, ja es plantificava a ca l'Albèniz, dient-li que *allò mateix* és el que ell volia ésser, i demanant-li *com es feia*. El bonàs de l'Albèniz, empenyat de la vivor d'aquell minyó tan eixerit, el va

prendre per deixeble i el tingué uns quants mesos sota la seva entesa direcció, donant-li un seguit de lliçons que ell mateix confessa que li foren de gran profit, fins que per la seva dissort hagué de perdre tan bon mestre, el qual marxava a viure a l'estranger. Però entre ambdós restà segellada una amistat fraternal, que continuà tota la vida. Abans d'acomiar-se'n, el propi Albèiz li procurà un altre mestre, el nom del qual em permeto de reservar-me, car, malgrat ésser una personalitat de reconeguda anomenada, afirma el deixeble, amb el seu gràfic parlar, que «sols va servir-li per a fer-li perdre el temps». Ell mateix no trigà a cercar-se altres professors més del seu gust, i tals foren el famós pianista Vidiella i el violinista Cioffi, notable músic italià que vivia feia temps a Barcelona, les lliçons dels quals li foren també ben profitoses. Tant fou realment així, que, dominant ja força el violí, aconseguia en Morera entrar a l'orquestra del Liceu, on actuà per espai de tres temporades. Per cert

que en una d'elles prengué part a l'estrena de *Tannhäuser* (febrer del 1887), esdeveniment del qual servo encara la més grata memòria, entre els meus primers records liceístics.

Poc de temps després, el nostre músic ja començà a trobar aquella vida massa sedentària. Sia per l'enyorança de la família llunyana, sia per la frisança d'assolir una vida independent, junt amb el desig d'aplegar aviat un passament que li permetés de lliurar-se al conreu de l'art, tal com ell el somniava, en Morera, fent un altre cop de cap, se'n torna per segona vegada a les pampes argentines, disposat a tenir nous tractes amb els seus simpàtics *gauchos*. De nou s'estableix a Còrdova, i allà accepta tot quant se li presenta per a fer música : teatres, balls, cafès, lliçons i fins i tot diu que entrà d'organista en un convent de frares. La qüestió era arreplegar aviat un bon gavadal de *pesos* per a poder realitzar els plans que li bullien pel magí.

Però, com més volia avançar en el

domini de la música, més comprenia que mancava una base sòlida als seus coneixements. Maldava un dia i altre per posseir a consciència la tècnica del seu art, i creient que per aquelles terres no trobaria pas ningú capaç d'ensenyar-li més del que ja sabia, resolgué treballar amb més desfici encara, per tal de poder fer el paquet ben aviat i anar a raure a un dels bons Conservatoris europeus. I així fou: coneixedor de la fama que gaudia el de Brusselles, torna a embarcar-se cap ençà, i sense torbar-se gaire a la seva terra, se'n va a Bèlgica, quan tot just acabava de fer els vint anys.

* * *

Tantost arribat a la capital belga, un amic li presenta el professor Fievez, d'aquell Conservatori de Música, per tal que l'examinés i li donés el millor consell a seguir. L'esmentat mestre li féu compondre un treball d'harmonització, i en veure les grans errades que hi havia,

digué a Morera que difícilment podria ésser admès al curs superior de música, sinó que l'obligarien a començar cursant l'elemental. El caràcter ben susceptible d'en Morera es rebellà a la idea de passar per aquella prova pública, que considerava humiliant, i pregà al mestre que li donés lliçons particulars per tal de guanyar temps. Bé les aprofità el deixeble, puix que al cap de tres o quatre mesos, el seu preceptor li manifestà que ja el trobava a punt per a pretendre l'entrada a la classe superior, amb seguretat de reeixir. Llavors es desvetlla tot d'una en Morera l'esperit de contradicció, i renuncia definitivament a entrar al Conservatori, estimant-se més seguir fent els estudis lliures amb el propi mestre. En tal forma anà assolint la seva completa educació musical, treballant amb delit quatre anys seguits d'estada a Brusselles i entaulant profitoses relacions artístiques amb eminents músics d'aquell país, com Gilson, Dupont, Isaye, Gevaert, Tinel, etcètera, de tots els quals l'hem sentit

parlar sempre amb gran admiració. Esmentaré, entre els seus primers treballs de composició, una Sonata per a violí que dedicà al cèlebre Isaye, i que aquest gran violinista, complagut, executà públicament.

Després de cinc anys d'estudiar i conèixer molta música selecta, es resol a tornar a la seva terra nadiua i a emprendre la carrera de compositor, disposat a fer-se conèixer presentant al nostre públic les seves primeres produccions.

I ací acaba la primera etapa de la carrera musical d'en Morera, transcorre gairebé tota, com acabem de veure, en terra estrangera, rebent les més contraposades influències, des de la música primitiva dels inques i altres races sud-americanes, fins als novíssims corrents musicals que la gran metròpoli belga tenia l'orgull de fer conèixer al món. Car, en fet de música moderna, ha estat sempre Brusselles una de les capitals més avançades, i així com el seu Conservatori, dirigit pel savi Gevaert, gaudia d'un prestigi més.

gran que no el de París, així mateix en el seu teatre d'òpera (*La Monnaie*), com en les seves sales de concerts, han estat estrenades un sens fi d'obres importantíssimes, àdhuc de compositors francesos, molt abans d'ésser executades a la capital de França. L'orientació del nostre Mestre, en triar aquell país per a perfeccionar la seva educació musical no podia, doncs, ésser més encertada ; allà es saturà de música clàssica i pogué gaudir d'interpretacions models de les grans creacions de Bach, Beethoven, etc. ; allà conegué la música de Wagner, que tot seguit el captivà fins a esdevenir-ne un apassionat admirador ; allà, per fi, anà descobrint i alternant amb capdavaners de l'escola moderna, com Cèsar Franck, Vincent d'Indy, Chabrier, Borodin i tants d'altres.

* * *

Voldria ara, si tingués lleure, donar-vos una idea del que era l'ambient musical barceloní en la darrera dècada del

segle passat, per tal que compreguéssiu la sensació produïda en presentar-se el nostre jove paisà, gairebé desconegut, portant aires de fora, sadollat de les novelles influències, d'ardides teories tingudes aleshores per revolucionàries i que ara ens semblarien potser massa conservadores, i, en fi, amb una empenta iconoclasta que, junt amb la franquesa d'expressió que el caracteritza, alçà entre els nostres professionals una polseguera i una cridòria indescriptibles. Però darrera les idees innovadores i les crítiques rebentadores, vingueren els fets i les proves paleses.

Ben poc li costà a Morera fer-se aviat l'amo de la situació. Amb una petita obra simfònica, força interessant, va donar-se a conèixer el nostre jove compositor en un concert d'orquestra, donat a la veterana Associació Musical d'aquesta ciutat. Era la seva primera composició orquestral, titulada *Dansa de gnoms*, i aquella música s'imposà tot seguit per la novetat i l'empenta que duia, per les

seves ardides embrionàries i, sobretot, per la traça d'un treball d'orquestració sense precedents entre els nostres compositors. Aquest quadret musical ben característic, reproduït tot sovint en els nostres concerts, era el que ens descobria els mèrits d'en Morera, com us deia, l'any 1893, revelant-nos qualitats sorprenents en un novençà, i despertant envers ell l'interès dels filharmònics, amb el desig de conèixer noves obres seves. No trigà d'arribar l'hora que el nostre músic aconseguí d'imposar-se per complet al gran públic. Fou en una tanda d'audicions organitzada per la important Societat Catalana de Concerts, que dirigia el mestre Nicolau. Aquest estrenà en els seus Concerts de Quaresma d'aquell mateix any, donats al teatre Principal, una nova producció del jove compositor, obra de molta més transcendència i gran efecte; era el poema simfònic *Introducció a l'Atlàntida*, inspirat en la magna creació de Mossèn Verdager. La nova obra constituí una gran revelació, tant per la seva fluïdesa melò-

dica com per l'estructura instrumental, hàbilment traçada, malgrat que hom hi descobria fàcilment notables influències wagnerianes, cosa, d'altra banda, la més natural i indefugible en aquells temps.

L'èxit d'aquesta composició simfònica fou dels més sorollosos i sincers que recordem, i el jove autor quedà consagrat definitivament pel públic i la crítica com un músic notabilíssim, segons podeu comprovar en la premsa barcelonina.

Des d'aquell moment, els nostres primers poetes i dramaturgs cercaren afaïnyosos la col·laboració d'en Morera, i al davant de tots l'Àngel Guimerà, el seu amic i company inseparable, li confiava la música per al seu gran drama d'espectacle *Jesús de Natzaret*. Les nombroses il·lustracions musicals que escrigué Morera per a la dita obra, i molt especialment l'escena de l'enterrament de Llätzer, ens semblaren aleshores i potser ens semblarien encara, uns dels fruits més reeixits del novell compositor. Muntada aquesta producció de gran espectacle pel

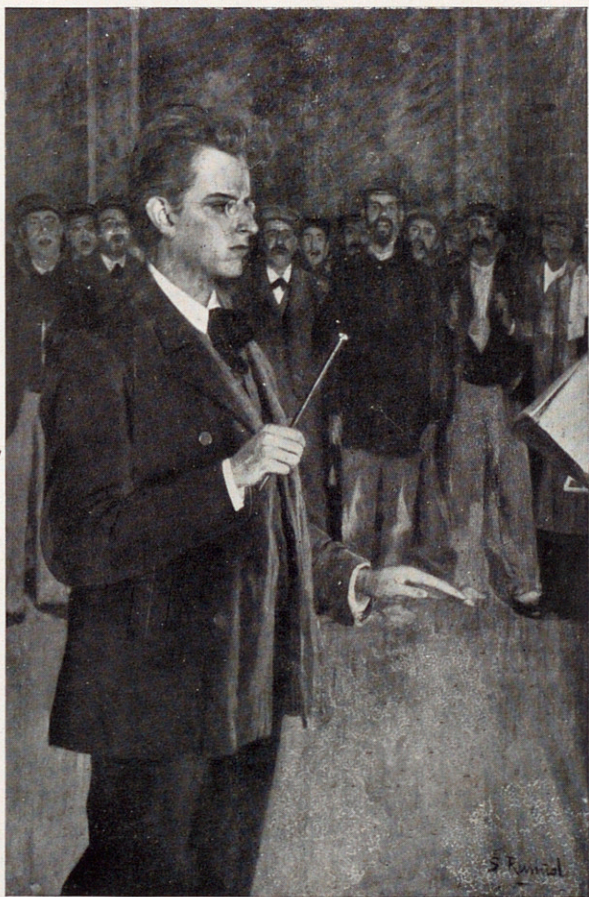
rumbós empresari del Teatre Novetats Salvador Mir, se'n donaren un seguit de representacions importants, que reportaren un bon profit artístic i material alhora. L'empresa, agraïda, encomanà ben aviat al mestre Morera la música per a un altre gran drama de Guimerà, *Les monges de Sant Aymant*, estrenat a la temporada següent amb tant d'èxit com l'anterior, el qual fou una nova prova dels mèrits d'aquest músic. Anotaré, per a cloure el catàleg de la producció orquestral d'en Morera en aquella època, el poema *Indivil i Mandoni* (del qual s'executà sovint en els concerts el fragment «Marxa al suplici»), i un altre poema simfònic, *Catalònia*, estrenat amb gran èxit en un concert del Teatre Líric, obra que engrescà de bo el públic, particularment pel seu caràcter patriòtic, car conté una brillant glossa d'*Els Segadors*, que culmina en forma apoteòsica.

I aquell intens sentiment de pàtria que aleshores anava creixent de dia en dia, infiltrant-se en l'ànima del poble ca-

talà i desvetllant les consciències tan atui-
des, trobà en Morera el seu gran inter-
pret, el músic racial que bentost el poble
erigia en un dels seus millors capdavan-
ters. Crec fermament que aquest és un
dels aspectes més interessants i conside-
rables de l'obra d'en Morera, el qual,
lliurant-se amb tota l'ànima al conreu de
la música i de la cançó popular, sabé
harmonitzar-la de faiso tan pura i tan
sàvia alhora. Dec confessar-vos sincera-
ment que des de la primaria ja m'atragué
i m'emocionà de bo aquest caire de la
personalitat del nostre músic, i voldria
tenir l'autoritat que em manca per a pro-
clamar-lo l'harmonitzador per excel·lència,
l'harmonitzador modèlic, un dels més
fidels i genials de la nostra cançó. Pobra
cançó catalana, que prou sovint hem sen-
tit malmesa per adaptadors ineptes, els
quals volent-la fer servir d'escambell per
a assolir anomenades immerescudes, no
han aconseguit altra cosa que desnatura-
litzar-la, que llevar-li la seva flaire purís-
sima i retransmetre'ns-la tota esbravada,

tota enfarfegada d'abillaments que gens no li escauen.

Doncs ací teniu la gran obra d'en Morera, i consti que en dir això no pretenc que ell sigui l'únic, puix altres músics hem tingut de consciència i de talent per a saber tractar el nostre folklore amb el respecte que li pertoca; però crec, sens dubte, que ell i l'Alió foren els primers i els millors models perquè poguessin emmirallar-se en tals exemples tots els continuadors llurs. Mai no oblidaré la impressió intensíssima que em produí la primera audició de *Sant Ramon*, amb la superba harmonització del mestre Morera. Quina revelació! Era en una vetllada musical a l'Ateneu Barcelonès, pel març del 1896; ha fet, doncs, quaranta anys. En Morera acabava de fundar la seva famosa entitat choral Catalunya Nova, i abans de presentar-la per primera vegada al públic, volgué fer-nos fruir les seves primícies als socis de l'Ateneu. Encara recordo aquells *Pescadors*, aquells *Xiquets de Valls* i aquelles *Flors de Maig*,

ENRIC MORERA DIRIGINT EL SEU ORFEÓ CATALUNYA NOVA
Quadre de Santiago Rossinyol (Museu del Cau Ferrat, de Sitges)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

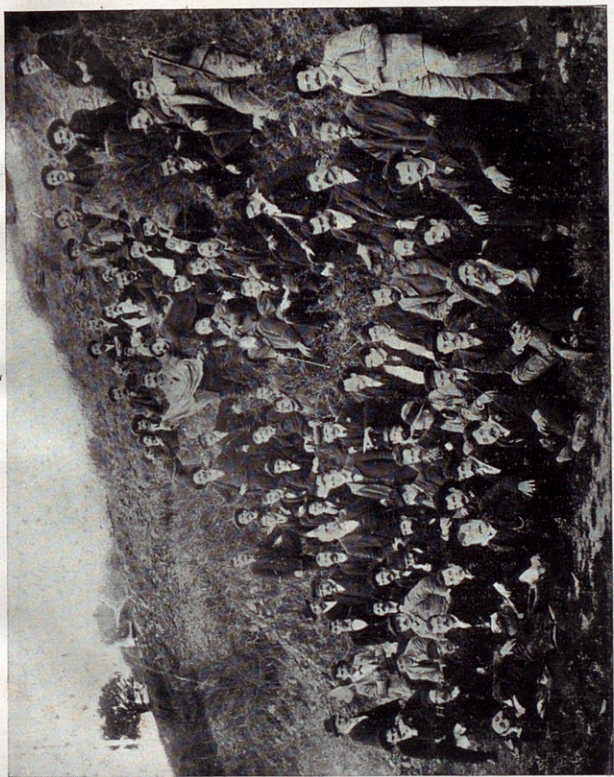
com igualment la superba interpretació de *Cançó de taverna*, de Mendelssohn, obra que per la seva virior ferrenya sembla feta expressament per a ésser interpretada pel temperament d'en Morera. Però tot ho sobrepujà encara aquella vetlla la revelació sobirana del cèlebre choral *Sant Ramon*, que el nostre Mestre acabava de compondre sobre la cançó popular, el descobriment de la qual ens deixà esbalaïts. Vull esmentar de passada una felicitat coincidència: en el propi concert tinguérem el gran goig de sentir per primera vegada, i amb no menys sorpresa i admiració, un jovencell concertista, que ja prometia anar lluny: era en Pau Casals.

Tornant a l'obra d'en Morera, bé podem qualificar d'apostolat la tasca realitzada amb *Catalunya Nova*, legítima continuadora de les societats corals d'en Clavé, aleshores disseminades i corrompudes per mor d'alguns directors ineptes i rutinaris. Car en l'esponerosa història dels Orfeons de la nostra terra, els quals han acomplert una tasca tan meritíssima

com poc agraïda i gens remunerada, no podrà esborrar-se mai, per anys que passin, el nom de Catalunya Nova, aquell brau estol de veritables obrers cantaires, els quals, aprenent d'oïda les obres, seguien el vigorós braç de llur Mestre amb adoració i entusiasme exemplars. Només amb cinquanta homes i trenta nois en començar, aconseguia en Morera execucions modèliques en el repertori de la Musa popular, sobretot per la vida i braó que animava les seves interpretacions. Catorze anys seguits esmerçà el Mestre al cap d'aquell poderós instrument humà, amb el qual feia al plegat art i pàtria; l'un i l'altra han d'enyorar avui encara la seva desaparició.

* * *

Ultra el conreu de la música coral i de l'harmonització d'un gran nombre de cançons i chors populars, després de córrer per la nostra terra aplegant-ne el material folklòric, també ha excel·lit notable-

EXCURSIÓ A VALLVIDRERA DELS PRIMERS ORFEONISTES DE CATALUNYA NOVA,
EN OBSEQUI AL MESTRE

ment aquest Mestre en el gènere popular de música per a cobla. Les sardanes de Morera es distingeixen per llur frescor i espontaneïtat, per la senzillesa de forma, pel caràcter típicament catalanesc, qualitats totes que les fan populars tantost conegudes: *Serra amunt*, *L'Empordà*, *A la plaça*, *Davant la Verge* i dotzenes d'altres que prou coneixeu, són veritables joiells ben inspirats i models típics de flaïre catalanesc. Cal no oblidar tampoc les mixtes per a chor i cobla, entre les quals excel·leixen *Les fulles seques* i *La sardana de les monges*, així com *La nit de l'amor* i la popularíssima *La Santa Espina*, que molt més tard fou assimilada pel poble per a encarnar-hi el sentiment patriòtic en temps malestrucs.

La gran fecunditat i laboriositat d'en Morera li ha permès d'abordar els més diferents gèneres musicals amb el mateix èxit. Tot i anant component cançons, chors i sardanes, no oblidava la música de teatre, des del petit quadre líric fins a la gran òpera. Per ço veiem que,

més a més de musicar els dos grans drames de Guimerà abans esmentats, es posà a compondre, sobre un poema de Massó i Torrents, la seva primera òpera *La fada*, obra en un acte estrenada a Sitges l'any 1897, en una d'aquelles festes que de tant en tant hi celebraven els intellectuals barcelonins quan feren d'aquella simpàtica vila una mena de Meca del modernisme. Malgrat no estar aquesta producció mancada de bel·leses i contenir algunes inspirades pàgines de música, l'obra resultà poc teatral, potser per defectes d'execució, i no ha tornat pas a ésser representada. En canvi, un dels més grans encerts d'en Morera en el teatre ha estat, com tots prou sabeu, el de *L'alegria que passa*, quadre líric que, en col·laboració amb en Rossinyol, compongué per al Teatre Íntim. Recordo com si fos avui la seva estrena en el desaparegut Teatre Líric per la companyia que dirigia tan encertadament l'Adrià Gual, i en la qual es barrejaven els elements professionals amb els *amateurs*. La sèrie d'illustra-

cions musicals compostes per a aquest bell quadret líric del nostre gran humorista, compten, al meu entendre, entre les pàgines més encertades de Morera, i d'una manera especial el número de l'arribada del carro de saltimbanquis, fragment que, malgrat la sobrietat de proporcions i d'estil, produeix un efecte irresistible, prou per a acreditar la grapa d'un músic.

L'èxit extraordinari que obtingué aquesta obreta, junt amb el desig de combatre el malestruc *género chico*, d'influència tan funesta en el nostre poble, induí a Morera la idea de la creació del Teatre líric català, que ha estat un dels grans ideals de la seva vida. Sota la seva direcció i empresa, amb l'ajut d'uns quants amics, organitzà una temporada de prova l'any 1901 en l'antic Teatre Tívoli, temporada que començà amb molt bon peu i excellent acollença per part del públic, però aviat anà malmenant-se per mor de successius defectes d'organització i especialment, al meu entendre, pels elements massa heterogenis d'aquella campanya

improvisada i pel criteri massa elàstic en l'admissió d'obres, cap de les quals no assolí, de bon tros, l'èxit de *L'alegria que passa*. En Morera hi estrenà diverses obretes, com *La Rosons*, *La reina del cor*, *Cigales i formigues*, *La nit de Nadal*, etc. D'entre tot aquell gavadal de música nova que sentírem, recordo com una de les més belles i inspirades, els chorals amb què Morera illustrà el quadret líric de l'insigne Mossèn Verdaguer, titulat *L'adoració dels pastors*.

La provatura de Teatre líric català, tan brillantment engegada, acabà amb un fracàs ben deplorable i restà sense continuació. Un any més tard, hom tractà de revifar el projecte amb més sòlida base, a iniciativa del gran Albèniz, que acabava d'arribar de l'estranger després de llarga absència. Posant-se d'acord aquest músic amb els seus confreres Granados i Morera, arrendà el Teatre de Novetats, amb el propòsit d'organitzar-hi una gran temporada d'òpera catalana, basada en una estrena de cadascun dels esmentats.

Albèniz duia en cartera la seva darrera òpera *Merlin*, que segueix encara avui inèdita. Granados la titulava *Follet*, que també es troba en el mateix cas, com s'hi troba *La Celestina*, de Pedrell. I Morera hi aportava la seva més important obra, *Empòrium*, recentment composta amb llibre de Marquina. Què esdevingué per anar-se'n a rodar tan bell projecte, abans de posar-lo per obra? Misteris d'entre bastidors, dels quals vaig ocupar-me aleshores en la revista *Juventut*, i que no em sembla massa oportú de retreure ara, passat tant de temps. Si ho he portat a collació és amb l'únic objecte de seguir recurrent tota la trajectòria artística del nostre homenatjat.*

Cansat i desenganyat el mestre Morera amb tals vicissituds i contratemps,

* L'autor del present treball no ha cregut oportú ni tampoc disposava de prou temps per a desenvolupar en aquesta sessió el transcendental tema del *Teatre lúric català*. Aquest problema, aparentment insoluble, que després de tants anys segueix plantejant-se a cada pas i per a la solució del qual s'han esmerçat els

torna a sentir desvetllar-se en ell l'esperit aventurer, i amb un dels seus cops de geni, es planta de cop i volta a Madrid, creient trobar-hi la protecció que aquí li mancava. Acabava de fundar-se a la capital d'Espanya, amb flamant rètol, el *Teatro lírico español*, instal·lat en el de la Princesa, el qual neixia com un ideal de salvació per a tants de compositors patris que rodaven per la cort amb una òpera sota l'aixella. En Morera, acollit amb aquella amabilitat tan típica i simpàtica dels madrilenys, va trobar tota mena de facilitats aparents per a donar a conèixer el seu *Empòrium*, però passaven dies i més dies i la temporada s'anava escolant

mitjans més contraproductius, mereix ésser tractat a fons, amb gran altesa de mires i amb exclusió de tot baix interès personal. Fins avui ha vingut fent-se justament tot el contrari, raó per la qual, segons el meu criteri, els nombrosos projectes, intents i provatures que tot sovint han estat fets amb aquest objecte, han fracassat de la faiso més sorollosa i deplorable. Tan bon punt disposi de temps, em proposo tractar tan importantíssim tema, esbrinant les causes del mal i exposant els remeis que, segons la meua modesta opinió, haurien de resoldre'l plenament.

ENRIC MORERA, per RAMON CASAS
(Museu d'Art de Catalunya)

sense que les promeses es tornessin realitat. I mentrestant el nostre músic, per a subvenir a ses necessitats materials, es veié obligat a acceptar el càrrec de mestre director del chor en aquella companyia de *zarzuela* amb pretensions d'òpera. Trobant-me jo casualment aquells dies a la cort espanyola, vaig ésser testimoni presencial del calvari del meu amic, que una setmana rera l'altra m'anava retinent perquè assistís a la projectada estrena del seu *Empòrium*. Amb tal motiu vaig presenciar diverses representacions de les òperes que s'hi anaren estrenant, com *Circe*, de Chapí; *Farinelli*, de Breton; *Raimundo Lulio*, de Villa, etc., cap de les quals, ho dic ben sincerament i sense esperit de *chauvinisme*, no pot comparar-se de bon tros a l'*Empòrium* del mestre Morera. I la prova és que aquesta tard o d'hora ha surtat, mentre que totes les esmentades han caigut en l'oblit i cap d'elles ni tan sols és arribada a Barcelona.

A la fi el nostre Mestre, creient-se

amb raó postergat, s'adreça a l'Empresa (de la qual, per cert, era director artístic el cèlebre Chapí) i li exigí el compliment de la paraula donada. Per a contentar-lo, varen començar els assaigs d'aquesta obra quan la temporada anava de tomballons, i en acabar la primera llegida de l'acte primer, els professors de l'orquestra, sincerament entusiasmats, tributaren a l'autor una gran ovació. Això sembla que desplagué a *algú*, i prenent per pretext el retraïment del públic, aconsellà a l'Empresa de plegar, i així ho va fer, deixant en Morera amb la seva obra al mig del carrer.

Per a poder anar endavant, el nostre paísà s'hagué d'aconsolar guanyant-se la vida amb la composició de *zarzuelas* sobre llibrets castellans, com *La canción del naufrago* i *La devoción de la cruz*, dos èxits esclatants i sobretot de rendiments ben positius que li permeteren sortir de l'anguniosa situació, si bé l'atreïen, com fatídiques sirenes, envers un llampant esdevenidor. Mes l'Enric Morera no es

deixà acabar de temptar, i tot havent reeixit, tampoc no aconseguia d'adaptar-se a aquell ambient mefític tan refractari al seu gran temperament artístic, així és que acabà plegant la seva residència madrilenya i entornant-se a la nostra terra.

* * *

Entrem ara en un nou període de la trasbalsada vida del nostre músic ; sortosament, la tornada de l'emigrant a la terra pairal fou seguida d'un canvi venturós que vingué a consagrar definitivament la seva celebritat. És aquesta una de les èpoques d'en Morera per mi viscudes en més intimitat amb el Mestre, i força podria estendre'm exposant-vos les meves impressions de primera mà, si disposés de més temps. La tornada d'en Morera, després del calvari passat a Madrid sense assolir la representació de la seva més important obra, ens suggerí a alguns dels seus admiradors el ferm propòsit de treballar per tots els mitjans fins a aconse-

guir la seva aparició al nostre Liceu. Cal traslladar-se a aquell temps per a tenir idea de les immenses dificultats que representava fer obrir les portes d'aquella casa als compositors de la terra. El cèlebre empresari Albert Bernis, escarmetat del que li havia esdevingut en algunes comptades ocasions anteriors (amb l'*Henry Clifford*, d'Albèniz, o *Els Pirineus*, de Pedrell), oposava la més ferma resistència a acceptar les partitures dels nostres músics. Per fi, després de prolongades gestions i de mitjançar tota mena d'altres influències, foren vençuts els obstacles que l'Empresa oposava, i *Empòrium* acceptada més o menys a contracor. Mes, encara li esperava al Mestre un altre calvari en els assaigs de l'obra, degut a la manca d'elements aptes i la poca voluntat d'algun dels artistes, entrebancs que més d'un cop l'incitaren a tirar-ho tot a rodar. Gens no em costaria d'amenitzar aquest passatge amb ben saboroses anècdotes de les escenes viscudes aquells dies. Mes, anant al gra, el

cert és que hom aconseguí fer arribar la nau a port, després d'haver estat repetidament a risc de naufragar, i crec de justícia esmentar la intervenció ben decisiva del pròcer barceloní i acèrrim liceísta Enric Collaso, com també la intelligent col·laboració i bona voluntat que hi posaren el famós mestre director italià Mascheroni i l'excel·lent contralt Virgínia Guerrini, la qual fou una ben notable intèrpret de la part de Nurió. D'aquesta manera pogué veure per fi el nostre Mestre realitzat el seu somni pel gener del 1906, i la seva obra fou acollida pel públic del Liceu amb un èxit tan extraordinari com merescut.

És indubtable que la partitura d'*Empòrium* pot classificar-se entre la producció més sòlida i valuosa del mestre Morera i, especialment el grau duo de tenor i contralt de l'acte segon, conté pàgines ben inspirades i revestides d'una orquestració mestrívola.

La prova més contundent que puc donar-vos d'aquell èxit és que, arribant a vèncer els escrúpols i resistències de l'Em-

presa envers els nostres músics, s'afanyà a demanar immediatament a l'autor una nova òpera. I composta a correuita, li era estrenada a l'any següent l'òpera *Bruniselda*, amb llibre de l'erudit escriptor Artur Masriera, basat en una llegenda del comtat de Pallars, que havia recollit el company d'aquell, en Josep Puigdollers. L'obra, molt atractívola, encara que de menys solidesa i empena que l'anterior, té un fort caràcter patriòtic que engrescà el públic d'aquells temps de la Solidaritat Catalana, especialment l'inspirat himne «La pàtria és una mare que estima i no mor mai», himne que es va fer ben popular.

Mes aquests importants èxits artístics, ben poc profit material reportaren al seu autor. En canvi, per aquella mateixa època tingué lloc un altre assaig de Teatre líric català, més ben fonamentat i reeixit que l'anterior. Eren els Espectacles-Audicions organitzats pel cèlebre pintor Graner en el Teatre Principal, i que amb més encert en la tria del repertori i amb

ENRIC MORERA I JULI VALIMITJANA EN UN CAU DE GITANOS CONTEMPLANT UNA DANSA
PER A LLUR ÒPERA «TASSARBA»

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
1301 EAST 57TH STREET, CHICAGO, ILL. 60637

esplèndids muntatges escènics, en els quals res no es planyia, aconseguiren durar tres memorables temporades, però que malauradament acabaren per desaparèixer junt amb el seu promotor. Allà és on en Morera assolí dos dels seus més grans èxits populars, amb les comedietes líriques *La reina vella* i *La Santa Espina*, en col·laboració amb el gran Guimerà, obres de les quals no diré més per ésser prou conegudes, puix que assoliren un nombre extraordinari de representacions.

Encara tornà en Morera a donar-nos en el Liceu dues petites òperes o quadres lírics en un acte, *Titaina*, llibre de Guimerà, i *Tassarba*, llibre de Vallmitjana. L'una i l'altra obtingueren uns èxits ben apreciables, i particularment en la segona, que és una encertada pintura musical del quadre gitanesc, trobarem una important evolució en la tècnica peculiar del compositor. Un fragment d'aquesta partitura, la *Invocació* i *Dansa del foc*, bella pàgina orquestral, s'és popularitzat en els concerts.

No he d'oblidar tampoc el gran èxit teatral obtingut pel nostre Mestre amb la partitura de *Don Joan de Serrallonga*, sobre el drama de Víctor Balaguer, adaptat per Francesc Pujols, èxit al qual contribuí la notable interpretació del tenor Vendrell, aquí present.

Mes els anys anaven passant i, malgrat els repetits èxits que en Morera obtenia, aquests no eren prou per a portar-li la tranquil·litat i el benestar indispensables, més que més, havent constituït ja feia temps una nova família. Per açò el seu esperit, sempre inquiet i somniador, tornà a infondre-li la temptació d'anar a cercar de nou la seva sort a Amèrica, i tal dit tal fet, pel maig del 1909 emprèn per tercera vegada el viatge a Buenos Aires, enyorant sens dubte les seves aventures de joventut per aquelles llunyanes terres, a les quals tornava ara carregat d'esposa i fills, però també amb un bagatge artístic considerable, segellat amb els llorers de la fama, prou per a fer-li concebre les més grans il·lusions.

En trobar-se a la capital del Plata, talment com li esdevingué a la capital d'Espanya, tot li eren afalacs i promences, que no arribaren mai a convertir-se en realitats. Àdhuc el President de la República li oferí la direcció d'un Conservatori Nacional que es proposava de fundar i per al qual encarregà al nostre Morera un projecte d'Estatuts.

Però transcorregué força temps sense que el projectat Conservatori esdevingués realitat. Cap èxit no assolí tampoc el Mestre en els afers particulars. Fins que, força desesperat, intentà l'últim recurs, organitzant pel seu compte, amb els pocs cabals que li restaven, una companyia d'òpera a base de les seves produccions de més èxit, bo i afegint-hi la que aleshores acabava de compondre sobre un arranjament castellà de la comèdia de Shakespeare, *La feréstega domada*. L'escàs èxit obtingut per aquesta nova producció precipità la ruïna de la temporada, deixant el nostre músic en situació verament compromesa.

L'Amèrica no fou per a ell tampoc aquesta vegada l'eldorado que ell s'havia imaginat i, perdudes les darreres il·lusions, decebut més que mai, resolgué definitivament repatriar-se, i àdhuc per a poder fer-ho li calgué recórrer a l'ajut de bons amics i compatriotes. Assabentat d'això el nostre Ajuntament, del qual formava part aleshores el seu entranyable amic Ignasi Iglésies, li organitzà un grandíols homenatge tantost arribat, i per tal que tot no es reduís a flors i violes, li assegurà un passament decorós, nomenant-lo professor de l'Escola Municipal de Música, de la qual li confià els ensenyaments d'harmonia, contrapunt i composició. Més tard fou ascendit a sots-director de la dita Escola, i lliurat de ple a la tasca pedagògica oficial i particular, ha transcorregut la darrera època de la seva vida fins arribar a la jubilació reglamentària.

D'aquesta faisó, voltat de la tranquil·litat material i de l'afecte espiritual dels catalans, corroborant un cop més el popu-

lar adagi «roda el món i torna al Born», ha pogut en Morera aquests últims anys lliurar-se amb més tranquil·litat i delit a compondre un enfilall d'obres musicals que tots deuen tenir prou present, i per ço no m'estendré més sobre aquest darrer període, per tal d'abreujar.

* * *

Entre les característiques cabdals de les obres d'en Morera, tot sovint inspirades en la Musa popular, trobem generalment l'espontaneïtat, la claredat i la dretura, sense nebulositats ni divagacions, la frescor d'inspiració i la ferma traça del teixit harmònic i orquestral. En elles és ben palès el predomini de la línia melòdica, sense la qual el Mestre no comprèn la música. I per torna, un gran amor a la pàtria, aquell amor tan fervent i arborat que ha estat la deu de les seves millors inspiracions. Creu en Morera que la música ha de brollar de la pròpia àni-

ma del poble ; per ço diu que si ell no estimés fortament la pàtria catalana, no sabria com escriure, i si ho fes hi mancaria tota substància. Sap admirar els nous procediments tècnics, però no li interessien ni arriben a commoure'l, i el seu desideràtum consisteix a aconseguir el màxim de l'emoció valent-se de la més gran simplicitat.

La fecunditat del nostre eminent compositor ha estat verament prodigiosa, i per a donar-ne una exacta idea acabaré exposant-vos un resum de la seva producció, acoblada per gèneres musicals, car fóra tasca massa llarga anar-ne esmentant obra per obra.

Produccions teatrals : 50 obres, entre les quals 6 òperes.

Composicions simfòniques : 21.

Música de cambra : 34.

Misses : 2.

Cançons originals per a cant i piano : 65.

Cançons populars catalanes, harmonitzades per a chor : 28.

Chorals, poemes i sardanes a veus mixtes : 35.

Sardanes per a cobla : 56.

Chorals harmonitzats a 4 veus : 60.

Baixos per harmonitzar : 50.

Recull de cançons i ballets populars : 193.

Tractat pràctic d'harmonia (publicat).

Tractat de contrapunt (inèdit).

Això dona un total de 594 obres musicals i dos importants tractats pedagògics, formidable producció que no crec que hagi estat igualada en quantitat per cap dels seus compatriotes. I per torna, cal esmentar encara el gran nombre de deixebles que en Morera ha donat a l'Art, la llista dels quals, encapçalada pel mestre Pahissa, fóra inacabable.

Entre les darreres cançons del nostre Mestre n'hi ha moltes encara d'inèdites. N'és una mostra l'aplec amb què ens ha honorat permetent fer-ne l'estrena en aquest acte. Es tracta de dotze Chorals-Invocacions compostos sobre poesies patriòtiques del nostre paísà Vives Miret,

casualment antic ex-alumne d'aquesta Escola d'Art Dramàtic. La primera idea del Mestre havia estat la de fer-ne unes cançons per a infants, per tal d'anar-los familiaritzant amb la gloriosa història de Catalunya, i inflamant així d'amor a la pàtria llurs tendres cors. Mes, tantost començada la composició, l'autor s'adonà que, ultrapassant els motllos de la senzilla cançoneta escolar, requeria el seu treball un desenvolupament més ampli. Per tal motiu cregué més escaient posar les paraules per ell glossades en llavis inspirats per un seny més madur i un cor de sentiments tan exquisits com el de la insigne artista Concepció Badia d'Agustí, que ens les donarà a conèixer tot seguit.

* * *

I ara, per a finalitzar, admirat Mestre i vell amic del cor, perdoneu si amb aquestes mal girbades frases no he estat al nivell que us mereixeu, ni he sabut trans-

metre a l'auditori tota la grandesa de la vostra personalitat artística, tota la vàlua de la vostra formidable obra musical i patriòtica.

Mes, permeteu-me que, fent-me intèrpret del sentiment general, us expressi la nostra gran satisfacció en veure-us jubilat en plena vigoria encara, havent traspassat la setentena ple de salut i fortalesa, àdhuc servant aquell delit i aquella humor que no us mancaren en la vostra llarga i freturosa vida, a canvi d'altres mancances que quelques voltes us han pogut desencoratjar.

Confiant en eix esperit tan animós de què encara feu gala, vaig a gosar d'adreçar-vos un prec: ara que us han deslliurat de la feixuga tasca de l'ensenyança, seguiu, seguiu produint música i, sense deixar de banda les cançons i les sardanes, cerqueu de donar-nos la vostra obra més completa i definitiva, l'obra cimal que ben segur dueu arrapada temps ha al bell fons de la vostra ànima d'artista. Ara és l'hora, justament. Sinó, emmi-

ralleu-vos en l'exemple dels grans Mes-
tres: talment a la vostra actual edat,
Wagner ens meravellava infantant la seva
darrera creació, la més pregona i sublim.
I Verdi, quan arribava a octogenari, ens
revelava encara un nou caire del seu nu-
men fecundíssim produint *Falstaff*, la
seva obra més refinada i exquisida. I
Brahms era ja entrat a la vellúria quan
es lliurava de ple a plasmar en el penta-
grama les seves grans creacions simfò-
niques.

Car no hi ha dubte que l'obra perfecta
és, les més de les vegades, fruit de la ma-
duresa i de l'experiència de tota una vida.
Per això us demano, en bé de l'Art que
tant heu estimat i honorat, que amb la
serenor i la calma d'una vida plàcida,
voltat dels afalacs d'una família amorosa
i de la veneració i l'afecte de tants i tants
admiradors, comenceu de preparar-nos el
vostre testament artístic — tot i desitjant-
vos la més llarga vida — i ofereu als vos-
tres compatriotes l'obra plena i arrodoni-
da que, ultra rematar el grandios munt

de les vostres creacions, faci créixer, si
encara és possible, la forta admiració i
la immensa estima que tots us portem,
com a filharmònics i com a catalans.

in, and the first of these is the fact that the
of the first of these is the fact that the
of the first of these is the fact that the
of the first of these is the fact that the
of the first of these is the fact that the

PUBLICACIONS
DE LA
INSTITUCIÓ DEL TEATRE
DE LA
GENERALITAT DE CATALUNYA

MEMÒRIES DE SECRETARIA

Fundació de l'Escola i cursos 1913 a 1914-15.

Curs 1915-16.

Curs 1916-17.

Cursos 1917-18 i 1918-19.

Cursos 1919-20 a 1926-27.

Curs 1927-28.

*Congrés i Exposició Internacional del Teatre
del 1929.*

Cursos 1928-29 a 1933-34.

Cursos 1934-35 i 1935-36.

BIBLIOTECA TEATRAL

1. *Nausica*, de Joan Maragall.

2. *Els germans Karamazow*, de Fedor Dos-
toiewski. Traducció de J. Millàs-Raurell.

3. *Matilde d'Anglaterra*, de Ferran Soldevila. (Premi de l'any 1922 de l'Escola d'Art Dramàtic.)

4. *El paquebot «Tenacity»*, de Charles Vil·drac. Traducció de Carles Soldevila.

5. *La rondalla del Tsar Saltan*, de Puixkin i Bielski, amb música de Rimski-Kõrsakov. Traducció de Joaquim Pena i K. Gousseff.

6. *La vila invisible de Kítej*, de V. J. Bielski, amb música de Rimski-Kõrsakov. Traducció de Joaquim Pena i R. J. Slaby.

7. *El carter del rei*, de Rabindranath Tagore. Traducció de F. Carner i Ribalta.

8. *La mare confident*, de Marivaux. Traducció de Ventura Gassol.

9. *Egmont*, de Goethe. Traducció de Joaquim Pena.

ESTUDIS

Primera sèrie

Del didleg en la poesia medieval catalana, per Lluís Nicolau d'Olwer.

Les representacions teatrals als camps de batalla de França, per Frederic Pujolà i Vallès.

El Teatre de la Ciutat, per Lluís Duran i Ventosa.

Consideracions sobre les interpretacions dels personatges de Shakespeare, per M. Morera i Galfia.

Molière i la farsa dels metges, per Adrià Gual.

La dansa popular com a element de cultura per a l'actor català, per Aureli Capmany.

El nacionalisme en el teatre, per Ventura Gassol.

Segona sèrie

1. *El teatro romántico español*, per Joaquim Montaner.

2. *Un maestro de la escenografía : Soler y Roviroa*, per Josep Francès.

3. *Temas de Historia del Teatro*, per Adrià Gual.

4. *Las representaciones teatrales en Grecia y Roma*, per P. Bosch i Gimpera.

5. *Estudios y comunicaciones*, del Tercer Congrés Internacional del Teatre.

6. *La participación musical en el antiguo teatro español*, per Josep Subirà.

7. *Contribución a la bibliografía española de Shakespeare*, per Anfós Par.

8. *Vida de Shakespeare*, per Anfós Par.

9. *L'estudi de la ciència del Teatre a Alemanya*, per Hans Knudsen. (Exhaurit.)

10. *Assaigs diversos*, per Lluís Labarta, Pere Coromines, Manuel de Montoliu i J. Font i Solsona.

11. *Tres conferències sobre «Teatre Retrospectiu»*, per Josep Artís.

12. *Teatres particulars de Barcelona al XVIII segle*, per Francesc Curet.

13. *De l'homenatge a Apel·les Mestres*, per Manuel Marínello i Joaquim Montero.

14. *Semblança de Lleó Fontova*, per Josep Artís.

15. *En Rossinyol que jo he tractat*, per Prudenci Bertrana.

16. *Shakespeare a Catalunya*, per Ramon Esquerra.

17. *Enric Morera*, per Joaquim Pena.

Autor Pena, Joaquim
Signatura 17-VIII-C/6
Título Emric Morera
Registro 541

Número del	Fecha de	Fecha de	

TALÀ
BIBLIOTECA

BARCELONA

Reg. 541 8º
Sig. 78:92 (46.71)
(Mor) Pen
17-VIII-C/6

Preu: 3 pessetes